

การศึกษารูปแบบการสอนเพศศึกษาสำหรับค่ายเยาวชน (A Study of Peer Program on Adolescent Reproductive Health)

โดย นางกอบกาญจน์ มัทธโน
นางนงลักษณ์ รุ่งทรัพย์สิน
นางสุมาลี เพิ่มแพงพันธุ์
นางยุพา พูนขำ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบ Participatory Action Research มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสอนเพศศึกษาสำหรับค่ายเยาวชน ให้เยาวชนมีความรู้ มีทัศนคติและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในเรื่องเพศ รวมทั้งสามารถเป็นที่ปรึกษาแก่เพื่อนได้ โดยได้มีการสร้างหลักสูตรเพศศึกษาสำหรับค่ายเยาวชนขึ้นด้วยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วยนักวิชาการจากกรมอนามัย กรมสุขภาพจิต กระทรวงศึกษาธิการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย องค์การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาสุขภาพ (PATH) และตัวแทนวัยรุ่น หลักสูตรประกอบด้วยแผนการสอน 9 แผน ใช้เวลาในการอบรม 3 วัน 2 คืน และทดลองใช้หลักสูตรกับเยาวชน จำนวน 190 คน ใน 5 จังหวัด คือ จังหวัดปทุมธานี จันทบุรี กำแพงเพชร นครราชสีมา และยะลา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม spss สถิติ ค่าเฉลี่ยและ paired t-test

ผลการศึกษารูปแบบการสอนพบว่าเยาวชนมีความรู้ มีทัศนคติที่ดีในเรื่องเพศมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตลอดจนมีความมั่นใจและมีความตั้งใจที่จะไปแนะนำและให้การปรึกษาแก่เพื่อน และเยาวชนผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจ โดยให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการอบรมเช่นนี้ทุกปีๆละ 1 ครั้ง เนื่องจากเป็นโครงการที่ให้ความรู้ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมและแสดงความสามารถ วิทยากรเป็นกันเอง มีความสนุกสนานเกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันและกันดีมาก

หลักการและเหตุผล

เยาวชน (Young people) ตามความหมายขององค์อนามัยโลก (WHO) หมายถึงประชากรกลุ่มอายุระหว่าง 10 - 24 ปี วัยรุ่น (Adolescent) หมายถึงประชากรกลุ่มอายุ 10 - 19 ปี ประชากรกลุ่มเหล่านี้มีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงและอนาคตของประเทศและของโลกในเชิงพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ประเทศไทยมีเยาวชนอายุ 10 - 24 ปี ประมาณ 14.6 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 22 ของประชากรทั้งหมด (การคาดประมาณประชากร พ.ศ. 2543 - 2568) ในขณะที่ผลงานวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า ปัญหาอนามัยการเจริญพันธุ์ของเยาวชนทวีความรุนแรงมากขึ้น เช่น เยาวชนไทยมีค่านิยมเรื่องเพศ และ อนามัยการเจริญพันธุ์ที่ไม่เหมาะสม เยาวชนยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าอายุเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของเยาวชน ลดลงเรื่อย ๆ จากการศึกษาที่เฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกรมสามัญ

ศึกษา ใน 20 จังหวัดทั่วประเทศประจำปี 2544 พบว่าอายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกทั้งชายและหญิงเท่ากับ 15 ปี โดยส่วนใหญ่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับคนรัก,แฟน,เพื่อนสนิท พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ในปีที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนชายมีเพศสัมพันธ์กับคนรัก,แฟน,เพื่อนสนิท ร้อยละ 71.2 และใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์เพียงร้อยละ 14.8 มีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการร้อยละ 19.1 และใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการเพียงร้อยละ 37.6 เท่านั้น (สำนักกระบวนวิชา 2544) นอกจากนี้ยังพบว่า เยาวชนไทยอายุน้อยกว่า 25 ปี ติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ร้อยละ 29 ของผู้ติดเชื้อทั้งหมด และติดเชื้อโรคเอดส์ร้อยละ 11.2 ของผู้ติดเชื้อเอดส์ทั้งหมด (สำนักกระบวนวิชา 2546)จากการศึกษาสถานการณ์แห่งในประเทศไทย โดยศึกษาจากการเก็บข้อมูลภาคตัดขวางในสตรีที่เข้ามารักษาภาวะแทรกซ้อนจากการแท้งในโรงพยาบาลรัฐ 787 แห่ง ตลอดปี 2542 ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 45,990 ราย ในจำนวนนี้ร้อยละ 28.5 เป็นการทำแท้ง และกลุ่มที่ทำแท้งร้อยละ 46.8 มีอายุต่ำกว่า 24 ปี(กองอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย 2542)

จากการประชุมระหว่างประเทศเรื่องประชากรกับการพัฒนา (International Conference on Population and Development : ICPD) ณ กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ ในปี พ.ศ. 2537 มีตัวแทนจากประเทศต่าง ๆ 180 ประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย เข้าร่วมประชุมและเห็นพ้องกันว่า ควรจะมีการส่งเสริมสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารแก่เยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลด้านเพศศึกษา และอนามัยการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นรวมทั้งการให้บริการด้านสุขภาพแก่วัยรุ่น ด้วยการจัดโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของวัยรุ่น เพื่อป้องกันปัญหาด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน ในขณะที่ประเด็นเรื่องเพศในสังคมไทยเป็นเรื่องอ่อนไหว และไม่ค่อยมีการพูดคุยกันอย่างเปิดเผย ทำให้วัยรุ่นและเยาวชนรู้สึกลำบากใจในการที่จะขอความรู้และขอคำปรึกษาเรื่องเพศจากผู้ใหญ่ วัยรุ่นรู้สึกสบายใจในการพูดคุยเรื่องเพศกับเพื่อนมากกว่าบุคคลอื่น ซึ่งมีผลงานวิจัยสนับสนุนอย่างชัดเจนว่าแหล่งที่วัยรุ่นได้รับความรู้เรื่องเพศมากที่สุด คือ เพื่อน(Durex Global Sex Survey 2000) ดังนั้นกองอนามัยการเจริญพันธุ์ จึงได้ดำเนินการศึกษารูปแบบการสอนเพศศึกษาสำหรับค่ายเยาวชนขึ้น เพื่อให้มีรูปแบบการสอนเพศศึกษาแก่เยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพและคาดหวังว่าผู้ที่ได้รับการอบรมจะเป็นแกนนำในการให้ความรู้และให้คำปรึกษาแก่เพื่อน ๆ และรุ่นน้อง อันจะส่งผลให้เยาวชนไทยมีความรู้ ค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเพศศึกษาสำหรับค่ายเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างหลักสูตรเพศศึกษาสำหรับค่ายเยาวชน 2 ครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยนักวิชาการที่มีประสบการณ์ในการสอนเพศศึกษาและการทำงานร่วมกับวัยรุ่นและเยาวชนจากสำนักส่งเสริมสุขภาพ,กองอนามัยการเจริญพันธุ์,ศูนย์อนามัย,กรมสุขภาพจิต,กระทรวงศึกษาธิการ,จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,องค์การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข (PATH) และตัวแทนวัยรุ่นจาก 5 จังหวัด ผลที่ได้จากการประชุมคือ

- 1.1 แผนการจัดกิจกรรมสอนเพศศึกษาสำหรับค่ายเยาวชน จำนวน 9 กิจกรรม ประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมสร้างสัมพันธภาพ
- 2) กิจกรรมให้ความรู้ด้านเพศศึกษาและอนามัยการเจริญพันธุ์
- 3) กิจกรรมปรับทัศนคติด้านเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์
- 4) กิจกรรมตระหนักถึงโอกาสเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์
- 5) กิจกรรมเข้าใจความแตกต่างระหว่างเพศ
- 6) กิจกรรมการช่วยเหลือเพื่อนเบื้องต้น
- 7) กิจกรรมฝึกการช่วยเหลือเพื่อน
- 8) กิจกรรมบทบาทแกนนำเยาวชน
- 9) กิจกรรมวางแผนอย่างสร้างสรรค์

โดยใช้เวลาในการอบรม 3 วัน 2 คืน และกำหนดวิธีดำเนินกิจกรรมการสอนแบบมีส่วนร่วม (participatory learning)

วัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมสอนเพศศึกษา เพื่อให้ผู้ผ่านการอบรม

- 1) มีความรู้และมีทัศนคติเรื่องเพศศึกษาดีขึ้น
- 2) รู้บทบาทของแกนนำ
- 3) มีความพร้อมและมั่นใจที่จะเป็นแกนนำต่อไป

1.2 กำหนดคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1. อายุ 16 -24 ปี เพศหญิงและชาย จำนวนเท่า ๆ กัน
2. มีลักษณะความเป็นผู้นำ คือกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของเพื่อน มีความรับผิดชอบ
3. ได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครอง
4. สม่ครใจ และตั้งใจเสียสละ

1.3 กำหนดวิทยากรที่จะเป็นผู้ทดลองใช้หลักสูตรคือนักวิชาการและ ครู ที่เข้าร่วมในการประชุมปฏิบัติการสร้างหลักสูตร

1.4 กำหนดพื้นที่ที่จะทดลองสอน คือพื้นที่ปฏิบัติงานของวิทยากรใน 5 จังหวัด

2. ผู้รับผิดชอบโครงการรวบรวมเรียบเรียงและเพิ่มเติมเนื้อหาวิชาการที่จำเป็นเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สอน ตลอดจนเตรียมแบบประเมินต่างๆ เช่นแบบทดสอบความรู้และทัศนคติสำหรับผู้เข้ารับการอบรม แบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมของครูหรือนักวิชาการที่ทดลองใช้หลักสูตร แบบประเมินการสอนจากผู้สังเกตการณ์
3. นักวิชาการในพื้นที่ ประสานงานกับครูและพ่อแม่เพื่อหากกลุ่มตัวอย่างตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และเตรียมสื่อการสอน สถานที่ รวมทั้งเตรียมการจัดอบรม อื่น ๆ
4. ผู้รับผิดชอบโครงการร่วมกับนักวิชาการในพื้นที่ จัดอบรมค่ายแกนนำเยาวชน จำนวน 5 ครั้ง ใน 5 จังหวัด

5. ประเมินผลสัมฤทธิ์หลักสูตรการสอนเพศศึกษาสำหรับค่ายเยาวชน โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม และประเมินแผนการสอนจากแบบประเมินของผู้สอน ผู้สังเกตการณ์ และการสนทนาระหว่างผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้สอนและผู้สังเกตการณ์
6. วิเคราะห์ข้อมูล ปรับปรุงแผนการสอน และเขียนรายงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น Participatory action research ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพศศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วยนักวิชาการที่มีประสบการณ์ในการสอนเพศศึกษาและการทำงานร่วมกับวัยรุ่นและเยาวชนทั้งภาครัฐ และ เอกชน จากสำนักส่งเสริมสุขภาพ, กองอนามัยการเจริญพันธุ์, ศูนย์อนามัย, กรมสุขภาพจิต, กระทรวงศึกษาธิการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, องค์การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข (PATH) และตัวแทนวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เลือกแบบมีจุดมุ่งหมายและมีเงื่อนไข โดยคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติดังที่ได้กำหนด ดังต่อไปนี้ จำนวน 188 คน

1. อายุ 16 -24 ปี เพศหญิงและชาย จำนวนเท่า ๆ กัน
2. มีลักษณะความเป็นผู้นำ คือกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของเพื่อน มีความรับผิดชอบ
3. ได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครอง
4. สนใจ และตั้งใจเสียสละ

พื้นที่ดำเนินงาน

พื้นที่ในการทดลองใช้หลักสูตรการอบรมค่ายเยาวชนแบบมีส่วนร่วม ได้ดำเนินการใน 5 จังหวัด จังหวัดละ 1 ครั้งดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1	จังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคัดเลือกเข้ารับการอบรม	จำนวน 33 คน
ครั้งที่ 2	จังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคัดเลือกเข้ารับการอบรม	จำนวน 44 คน
ครั้งที่ 3	จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคัดเลือกเข้ารับการอบรม	จำนวน 37 คน
ครั้งที่ 4	จังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคัดเลือกเข้ารับการอบรม	จำนวน 36 คน
ครั้งที่ 5	จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคัดเลือกเข้ารับการอบรม	จำนวน 38 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรม 9 แผน และแบบทดสอบด้วยตนเองในเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล ความรู้ และทัศนคติ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ เก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบด้วยตนเอง 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการอบรม

ผู้เก็บข้อมูลคือ ภาควิชาและผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้จัดการอบรมและเป็นผู้สอนตามแผนการจัดกิจกรรมทั้ง 9 แผน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์ความแตกต่างของความรู้และทัศนคติด้านเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้ สถิติการทดสอบ paired t-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเยาวชน จำนวน 188 คน ใน 5 จังหวัด เยาวชนชายร้อยละ 53.7 เยาวชนหญิง ร้อยละ 46.3 กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 17 ปีอายุต่ำสุด 13 ปี อายุสูงสุด 23 ปี (ตารางที่ 1) ร้อยละ 78.1 เป็นเยาวชนอายุ 16 -23 ปี ร้อยละ 21.9 เป็นเยาวชนอายุต่ำกว่า 16 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.1 ได้รับความรู้จากครู ร้อยละ 12.8 ได้รับความรู้จากเพื่อน ส่วนที่เหลือสมัครเข้ารับการอบรมด้วยตนเองร้อยละ 27.1

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 58.5 กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนที่เหลือกำลังศึกษาอยู่ในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส) มัธยมศึกษาตอนต้น และปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 12.2, 11.2, 10.1, 8 ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 แสดงเพศ และอายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
* เพศชาย	101	53.7
* เพศหญิง	87	46.3
รวม	188	100

อายุเฉลี่ย 17 ปี อายุต่ำสุด 13 ปี อายุสูงสุด 23 ปี

ตารางที่ 2 แสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	10.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย	110	58.5
ปวช.	21	11.2
ปวส.	23	12.2
ปริญญาตรี	15	8.0
รวม	188	100

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 70.7 อาศัยอยู่กับบิดามารดา รองลงมาอยู่บ้านเช่าและหอพัก คิดเป็นร้อยละ 14.9 และพักอาศัยอยู่กับญาติ ร้อยละ 14.4 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เมื่อมีปัญหาในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 45.2 ปรึกษาพ่อแม่ รองลงมาร้อยละ 39.9 ปรึกษาเพื่อน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 3 แสดงลักษณะที่พักอาศัยของกลุ่มตัวอย่าง

ที่พัก	จำนวน	ร้อยละ
- พักกับบิดามารดา	133	70.7
- พักกับญาติ	27	14.4
- บ้านเช่าและหอพัก	28	14.9
รวม	188	100

ตารางที่ 4 แสดงร้อยละของบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างขอคำปรึกษาเมื่อมีปัญหา

บุคคลที่ขอคำปรึกษา	จำนวน	ร้อยละ
พ่อแม่	85	45.2
พี่/น้อง	11	5.9
เพื่อน	74	39.4
ครู/อาจารย์	3	1.6
ไม่ปรึกษาใคร	9	4.8
อื่นๆ	6	3.1
รวม	188	100

เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้และทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างก่อน และหลังการอบรมพบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเพิ่มขึ้นทั้งความรู้และทัศนคติ

คะแนนเฉลี่ยของความรู้ ก่อนการอบรมคิดเป็น 16.69 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.75

คะแนนเฉลี่ยของความรู้ หลังการอบรมคิดเป็น 20.59 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.53

คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติ ก่อนการอบรมคิดเป็น 88.57 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.11

คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติ หลังการอบรมคิดเป็น 93.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.57 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้และทัศนคติ ก่อน และหลังการอบรม

	Mean	N	SD
ความรู้ก่อนการอบรม	16.69	188	3.75
ความรู้หลังการอบรม	20.57	188	2.53
ทัศนคติก่อนการอบรม	88.57	188	10.11
ทัศนคติหลังการอบรม	93.44	188	8.57

เมื่อนำค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบความรู้และทัศนคติก่อนและหลังการอบรมมาเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้สถิติ pair t-test พบว่า ทั้งความรู้และทัศนคติ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value น้อยกว่า 0.001 (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้และทัศนคติก่อน และหลังการอบรม

	Paired Differences				t- Valve	Sig 2 tailed
	Mean	SD	95% Confidence interval of the difference			
			Lower	Upper		
ความรู้	3.88	4.19	4.49	3.28	12.74	.000
ทัศนคติ	5.27	12.84	7.11	3.42	5.625	.000

นอกจากนี้ยังพบว่าหลังการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมถึงร้อยละ 99.5 คิดว่าตนเองมีความพร้อม และมีความมั่นใจในการเป็นแกนนำเยาวชนภายในโรงเรียนของตนเอง (ตารางที่ 7) และมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของการเป็นแกนนำเยาวชนที่ดีเป็นอย่างมาก เช่น แกนนำเยาวชน ต้องให้คำปรึกษาเพื่อนได้, มีมนุษยสัมพันธ์ดี, รักษาความลับได้ เป็นต้น (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 7 แสดงความพร้อมและความมั่นใจในการเป็นแกนนำ

	จำนวน	ร้อยละ
ผู้เข้ารับการอบรมมีความพร้อม	187	99.5
ผู้เข้ารับการอบรมมีความมั่นใจ	187	99.5

ตารางที่ 8 แสดงความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมในบทบาทของการเป็นแกนนำที่ดี

บทบาทของแกนนำที่ดี	ใช่	ไม่ใช่	รวม
เฉียดสละ	86.7	13.3	100
มีความคิดสร้างสรรค์	80.8	19.2	100
มีมนุษยสัมพันธ์ดี	94.2	5.8	100
ถ่ายทอดความรู้ได้	87.8	12.2	100
ให้คำปรึกษาได้	95.7	4.3	100
แก้ปัญหาได้	88.8	11.2	100
รักษาความลับได้	89.9	10.1	100
ไม่ตัดสินคนแต่ภายนอก	73.9	26.1	100
ยิ้มแย้มแจ่มใส	81.4	18.6	100
เป็นผู้ฟังที่ดี	84.6	15.4	100
เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	78.7	21.3	100

กลุ่มตัวอย่างยังได้แสดงความคิดเห็นถึงประโยชน์ของแกนนำเยาวชนต่อวัยรุ่นอย่างน่าสนใจว่า แกนนำเยาวชนสามารถให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อนได้ ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่เพื่อน เข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นได้ดีกว่าผู้ใหญ่ และช่วยลดปัญหาสังคมได้ระดับหนึ่ง (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 แสดงความคิดเห็นถึงประโยชน์ของแกนนำเยาวชนต่อวัยรุ่น

ประโยชน์ของแกนนำเยาวชน	จำนวน	ร้อยละ
ให้ความรู้กับเพื่อน	40	21.3
ให้การปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อน	125	66.5
ลดปัญหาสังคม	9	4.8
เข้าถึงวัยรุ่นได้ดีกว่าผู้ใหญ่	14	7.4
รวม	188	100

ตารางที่ 10 แสดงสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างประทับใจ

สิ่งที่ประทับใจ	จำนวน	ร้อยละ
รู้จักเพื่อนและวิทยากร	45	23.9
ได้รับความรู้ที่นำไปใช้กับตนเองและช่วยเพื่อน	84	44.7
สร้างความสามัคคี และทำงานเป็นทีม	59	31.4
รวม	188	100

สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างประทับใจที่สุด คือ ได้รับความรู้ที่สามารถนำไปใช้กับชีวิตของตนเอง และช่วยเพื่อนได้ คิดเป็นร้อยละ 44.7 มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นทีมและการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ คิดเป็นร้อยละ 31.4 ส่วนที่เหลือร้อยละ 23.9 ประทับใจในการรู้จักเพื่อนและวิทยากร (ตารางที่ 10)

อภิปราย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ แม้ว่าได้กำหนดเงื่อนไขหรือคุณสมบัติอย่างชัดเจนว่าเป็นผู้ที่มีอายุ 16 - 24 ปี เพราะคาดว่าเยาวชนกลุ่มอายุนี้อาจเจริญเติบโตเพียงพอในการที่จะให้ความช่วยเหลือเพื่อนและรุ่นน้องได้ แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 78.1 อีกร้อยละ 21.9 เป็นเยาวชนอายุต่ำกว่า 16 ปี อย่างไรก็ตามหลังการอบรมกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 99.5 มีความพร้อมและมั่นใจในการเป็นแกนนำเยาวชน ดังนั้นอายุจึงอาจจะมิใช่ประเด็นสำคัญในการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม

กลุ่มตัวอย่าง 70.7 อาศัยกับบิดามารดา แต่เมื่อมีปัญหาในกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 45.2 เท่านั้นปรึกษาพ่อแม่ อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างที่ปรึกษาเพื่อนเมื่อมีปัญหาถึงร้อยละ 39.4 ในขณะที่เข้าบ้าน/หอพักเพียงร้อยละ 14.9 แสดงให้เห็นว่าแม้ไม่ได้อยู่อาศัยกับเพื่อน แต่กลุ่มตัวอย่างก็ยังปรึกษาเพื่อนเมื่อมีปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาอื่น ๆ ที่ผ่านมา

ผลการทดสอบก่อนและหลังการอบรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และมีทัศนคติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ P - value <0.001 แสดงว่าหลักสูตรนี้มีประสิทธิภาพในการเพิ่มพูนความรู้และทัศนคติให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมและยังพบว่าผู้ที่ผ่านการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการเป็นแกนนำเยาวชนที่ดีเป็นอย่างมากและเห็นประโยชน์ของหลักสูตรนี้ว่าจะช่วยแก้ปัญหาให้กับเพื่อนๆ ได้

กระบวนการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ พบว่า

1. การให้ออกาสเยาวชนและผู้เป็นวิทยากรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง หลักสูตร และวิธีการสอนตั้งแต่เริ่มต้นทำให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของวัยรุ่น วิทยากรรู้สึกพอใจ รู้สึกเป็นเจ้าของหลักสูตร

2. วิทยากรเต็มใจและภูมิใจในการนำหลักสูตรไปทดลองใช้เพราะเป็นหลักสูตรที่ตนเองได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำเป็นผลให้การประสานงานต่างๆระหว่างผู้รับผิดชอบโครงการและวิทยากรราบรื่นมาก
3. อีกประการที่สำคัญมากคือเกิดเครือข่าย มีความเป็นเพื่อนระหว่างเครือข่าย เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
4. ลดช่องว่างระหว่างวัยระหว่างเยาวชนและผู้ดำเนินงาน ตัวแทนวัยรุ่นที่ร่วมพัฒนาหลักสูตรรู้สึกภาคภูมิใจที่มีผู้ใหญ่ให้โอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟัง ผู้เข้ารับการอบรมพอใจที่ได้เข้าค่ายได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและเพื่อน ได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ ได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกความสามารถ และพรสวรรค์ต่างๆ เป็นโครงการที่ให้ความสุขและความประทับใจแก่ทุกคน

การนำไปใช้ประโยชน์

- 11.1 มีการนำหลักสูตรไปขยายผล ณ ศูนย์อนามัยและจังหวัด ที่ดำเนินงานวัยรุ่น และ โรงเรียนต่างๆ ที่สนใจทั่วประเทศ โดยใช้ชื่อ คู่มือค่ายแกนนำมมเพื่อนใจวัยรุ่น จนต้องจัดพิมพ์เป็นครั้งที่ 2
- 11.2 มีการเผยแพร่ อย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ เช่น
 - นำเสนอในงานวิชาการกรมอนามัย ปี 2548
 - ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก องค์การอนามัยโลกให้ไปนำเสนอในการประชุมแพทย์สตรีนานาชาติ ที่ประเทศญี่ปุ่น
 - เผยแพร่ คู่มืออบรมแกนนำ แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู และผู้สนใจทั่วประเทศ
 - เผยแพร่ให้แก่ครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากประเทศลาวที่มาศึกษาดูงานจำนวน 30 คน

ความยุ่งยากในการดำเนินงาน/ปัญหา/อุปสรรค

- 11.1 การบริหารเครือข่ายเนื่องจากการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของ สหสาขาวิชาต้องใช้เวลา ความรู้เรื่องเพศศึกษาและพัฒนาการวัยรุ่น ความน่าเชื่อถือ ความอดทน ความยืดหยุ่น ความประนีประนอม และให้เกียรติ ในการทำความเข้าใจและประสานงาน จนเกิดเครือข่ายที่ดีต่อกัน
- 11.2 การจัดค่ายเยาวชน ที่นำเยาวชนกลุ่มตัวอย่างมาพักค้างคืนทั้งผู้หญิงและผู้ชายนั้น ต้องมีการประสานงานให้โรงเรียนและครอบครัวเข้าใจ เห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ ใ้วางใจ และมั่นใจว่าบุตรหลานจะปลอดภัย โดยให้โอกาสครู และผู้ปกครอง เข้าสังเกตการณ์ได้ตลอดการอบรม เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือของสถาบันที่สำคัญอย่างยิ่งต่อเยาวชนทั้งสองสถาบัน

ข้อเสนอแนะ/วิจารณ์

เนื่องจากรูปแบบการสอนเพศศึกษาสำหรับค่ายเยาวชน ที่ได้ศึกษาในครั้งนี้มีประสิทธิภาพในการเพิ่มพูนความรู้และทัศนคติให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมและทำให้ผู้เข้าอบรมมีความพร้อม มีความมั่นใจ และเข้าใจบทบาทของการเป็นแกนนำเยาวชนเป็นอย่างดี ซึ่งรูปแบบดังกล่าว คือ การจัดค่ายเยาวชนโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (PL) ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 9 กิจกรรมใช้เวลา 3 วัน 2 คืน คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การสร้างหลักสูตรเพศศึกษา ควรให้โอกาสผู้เรียนและผู้สอนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหากิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหลักสูตรที่ได้จะมีรูปแบบตรงตามความต้องการของผู้เรียน ขณะเดียวกันผู้สอนก็จะเข้าใจวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียน และเนื้อหาในหลักสูตรเป็นอย่างดี

2. เพศศึกษาเป็นเรื่องที่ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจจากสังคมมาก่อนแล้ว แต่ความรู้ ความเข้าใจเหล่านั้น อาจ ถูกต้อง หรือ ไม่ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยก็ได้ ซึ่งการเรียนแบบมีส่วนร่วม (PL) ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความใกล้ชิด ผู้เรียนมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น แสดงความสามารถ และกล้าที่จะซักถามมากขึ้น ผู้สอนก็จะทราบถึงความรู้ ความเข้าใจที่ผู้เรียนมีอยู่เดิม และสามารถเสริมเติมเต็ม ตลอดจนปรับความรู้ความเข้าใจให้ ถูกต้องเหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยได้

3. การจัดค่ายเยาวชน ซึ่งต้องนำเยาวชนมาพักค้างคืนนั้น ต้องระมัดระวังเรื่องความปลอดภัย มีการประสานงานให้โรงเรียน และครอบครัวเข้าใจ เห็นความสำคัญ และให้โอกาสครู ผู้ปกครองสังเกตการณ์ได้ตลอด การอบรม เพื่อก่อให้เกิดความไว้วางใจ ให้ร่วมมือ

4. ความสัมพันธ์ที่ดี และการให้ความช่วยเหลือกันและกันของภาคีเครือข่ายเป็นปัจจัยให้งานสำเร็จลุล่วง ด้วยดี โดยเฉพาะกิจกรรมการทดลองหลักสูตรใน 5 จังหวัด เครือข่ายให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันดีมาก ได้มีการ วางแผนร่วมกัน และช่วยทดลองสอนข้ามจังหวัด เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเวลาที่กำหนด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณภาคีเครือข่ายทุกท่านและตัวแทนวัยรุ่นตามรายนามที่ปรากฏใน คู่มืออบรมค่ายแกนนำมมเพื่อนใจ วัยรุ่น ที่ช่วยเสนอความคิดเห็นจนได้หลักสูตร และร่วมทดลองสอน ร่วมประเมินผล ขอขอบคุณวัยรุ่นผู้รับการอบรม ครู ผู้ปกครองที่อนุญาตให้ศิษย์ บุตร หลาน เข้าร่วมโครงการงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข รายงานการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ เอชไอวี รอบที่ 7 ที่มา: WWW.moph.go.th พ.ศ. 2544.
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การคาดประมาณประชากร พ.ศ. 2543-2568 พ.ศ. 2546
3. สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข สถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์และผู้ติดเชื้อมีอาการในประเทศไทย ที่มา: WWW.moph.go.th พ.ศ. 2546
4. กองวางแผนครอบครัวและประชากร กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ศึกษาสถานการณ์แห่งในประเทศไทย พ.ศ. 2542
5. ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา และคณะ สุขภาพคนไทย 2546 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พิมพ์ครั้งที่ 1 นครปฐม พ.ศ. 2547.
6. Durex Global Survey Global Survey into sexual attitudes and behaviour from: WWW.durex.com.th 2000